

Privatizacija komunalnih djelatnosti

U ovogodišnjem Planu privatizacije privatizacija komunalnih djelatnosti je jedan od prioriteta! To nije rezultat ničije želje ili nekog plansko-ideološkog pristupa, već je to potreba okolnosti odnosno realnosti!

Koje su to okolnosti koje aktuelizuju privatizaciju u ovoj oblasti?

1. Opšti nivo privatizacije u Crnoj Gori! Zapravo, završavanjem procesa MVP mi smo privatizovali blizu 60% privrede! Mi imamo svega 17 kompanija u kojima država ima kontrolni paket između 50-60% akcija. Nema transformisanih kompanija koje su 100% u vlasništvu države! Uz to sve se više razvija novi privatni biznis, nova preduzeća kojih u Crnoj Gori ima oko 5,000! Oko 400,000 građana su vlasnici akcija, bilo onih iz MVP ili iz interne privatizacije! Tu su i inostrani kupci i inostrane kompanije. Znači, logika privatnog interesa, logika razmišljanja prilagođena privatnom interesu, kapitalistička logika se sve više razvija! Ali istovremeno sve više dolazi u sukob sa onim djelovima ekonomije i administracije koji nisu transformisani, koji su ostali organizovani na tradicionalnim osnovama. Komunalna oblast je jedna od njih!
2. Javna potrošnja u Crnoj Gori je i suviše visoka za sadašnji nivo produktivnosti rada! Ovdje se misli i na potrošnju na nivou opština! Bez obzira što su preduzeća iz ove oblasti često ventil za rešavanje zaposlenosti, dotacije i pokrivanje gubitaka nisu put daljeg razvoja. (U ovoj oblasti u Crnoj Gori je 29 preduzeća, u ovoj oblasti radi oko 3,300 radnika). Uz to, tehničko-tehnološka opremljenost je na niskom nivou. Sve je manje mogućnosti da se ovi problemi rešavaju iz javne potrošnje. Moraju nalaziti drugi izvori. Privatizacija je jedan od pravaca.
3. Usluge komunalnih djelatnosti su na nivou bazičnih potreba svakog čovjeka! Kvalitet snabdijevanja vodom za svakog čovjeka je dio njegovih ljudskih sloboda. Uz to, proces ukupne demokratizacije društva podrazumijeva deregulaciju i jačanje uloge lokalnog nivoa. Odnosno, stepen demokratizacije će se sve više mjeriti učešćem ljudi u donošenju odluka koje utiču na njihove slobode i kvalitet života. Ova okolnost ukazuje na potrebu otvaranja komunalne oblasti za inicijative građana.

Ove tri okolnosti: opšti nivo privatizacije u Crnoj Gori, potreba smanjenja javne potrošnje u Crnoj Gori i jačanje lokalnih nivoa odlučivanja su, po mom mišljenju ključni razlozi zašto su neophodne promjene u ovoj oblasti, uključujući i njihovu privatizaciju!

Kako ja shvatam privatizaciju u ovoj oblasti?

Kada sam jednom od ranijih predsjednika Opštine Podgorica, a u okviru pripreme projekta transformacije Fonda građevinskog zemljišta u Podgorici predložio da se njegovom prodajom ne bavi država već privatne agencije, bio sam shvaćen kao neko ko je izvan realnosti!

Ja priznajem da sam zaista van te realnosti koja determiniše prošlost! Živim možda u virtuelnoj realnosti: onoga što dolazi!

Ja nemam recept za privatizaciju u ovoj oblasti!

On uostalom i ne postoji! Ali postoje neka druga iskustva koja mogu biti od pomoći.

1. Ja mislim da u ovoj oblasti trebamo stvoriti ambijent koji omogućava realizaciju različitih modela i njihovih kombinacija zavisno od preduzeća do preduzeća! Znači, nisam za **uniformno rešenje**, već za razmah inicijative i davanje šanse da se uvažavaju okolnosti! Nije isti model moguć za privatizaciju npr. komunalnog preduzeća u Šavniku i u Podgorici i u Budvi!
2. Drugi princip je da nemam strah od **privatnog interesa** u ovoj oblasti! Nije svojina ta koja nama kao građanima garantuje da ćemo imati dobro snabdijevanje vodom! Da, ako je komunalno preduzeće u državnoj svojini, to je garancija! Ne!

Jedina garancija je **država**, bez obzira da li je preduzeće u njenoj ili privatnoj svojini! Država ima pravo regulacije, pravo propisivanja pravila igre, ima najveće svojinsko pravo: **da donosi Zakon!**

Znači, državi u ovoj oblasti nije potrebna njena svojina da bi mi imali vode! Potreban joj je zakon i još više od toga efikasna administracija koja sprovodi taj zakon!

Kada nestane voda kojom nas snabdijeva komunalno preduzeće u državnoj svojini, onda se nalazi hiljadu objektivnih razloga zašto je to tako? Kad bi nestala voda kojom nas snabdijeva komunalno preduzeće u privatnoj svojini, tada bi se digla kuka i motika protiv te kompanije!

Možete li zamisliti kako bih ja prošao da je privatizovana Elektroprivreda i da smo imali ove restrikcije struje? Tada bi veliki zagovornici državne svojine pucali iz svih oružja! Sada su se bili povukli i govorili da je razlog tome što nema struje to što u poslednjih 20 godina nije građen novi kapacitet! Ne pada im napamet da pitaju a zašto nije građen? Zbog toga što su gušili inicijativu!

Slična je logika u komunalnoj privredi!

Država mora da reguliše rad svakog preduzeća, bez obzira na tip svojine i drugo, da stvori ambijent za ulaganje, i državnog i privatnog kapitala!

Ja se ne zalažem za suviše veliki radikalizam u ovoj oblasti!

Ali se zalažem za brže otvaranje procesa privatizacije i restrukturiranja u ovoj oblasti.

Ja bih posebno pomenuo nekoliko različitih aktivnosti.

1. Privatizacija –što znači prodaju pojedinih preduzeća ili njihovih dijelova a polazeći od principa transparentnosti i javnosti.

Mislim da u tom dijelu Zakon o privatizaciji daje dovoljno rešenja. Može se raditi o tenderu, aukciji i sl.

Da li privatizaciji treba da prethodi i restrukturiranje komunalnog preduzeća; njegova segmentacija prije privatizacije. To je svako preduzeće slučaj za sebe!

U principu, ova preduzeća su hibridna i treba ih segmentirati, a potom ići u privatizaciju!

Isto tako, nalaženje strateškog partnera iz zemlje ili inostranstva treba da bude osnovna orijentacija u privatizaciji i u ovoj oblasti!

2. Druga oblast je učešće privatnog sektora u vršenju javnih usluga! To bih ja nazvao privatizacijom funkcija! Ovdje se misli prije svega na koncesije. To značu da lokalna zajednica predaje privatnom komunalnom preduzeću na upotrebu određena sredstva i prava na obavljanje određene djelatnosti. Po mom mišljenju ugovor o koncesiji treba da se zasniva na postulatu da koncesionar investira dodatni kapital! Treba otvoriti i mogućnost lizinga, odnosno ustupanja!

3. Ugovor o menadžmentu

Upravljanje komunalnim preduzećem se prepusti u periodu od 3-5 godina privatnim pravnim ili fizičkim licima!

Ovo se može vršiti i sa postojećim menadžmentom preduzeća, koji je već dokazao da je uspješan, preko poznatih šema njihovog stimulisanja zavisno od postignutih rezultata!

Znači, ja smatram da svako preduzeće treba da na svojim organima usvaja program ili strategiju privatizacije i restrukturiranja! Ova strategija bi bila objavljena a istovremeno preduzeće bi radilo, zajedno sa Komisijom za privatizaciju komunalnih djelatnosti, na stvaranju svih dokumentacionih, zakonskih i drugih pretpostavki da se takva strategija realizuje!

Inicijativa za otpočinjanje procesa može doći od:

1. Preduzeća
2. Lokalne zajednice
3. Privatnih investitora

Čitav proces prati Komisija za privatizaciju komunalnih djelatnosti Savjeta za privatizaciju!

Kako dolazi do izražaja interes lokalne uprave?

Prije svega kroz Upravni odbor preduzeća i kroz učešće u radu u Komisiji za privatizaciju komunalnih djelatnosti!

Postavljam pitanje da li je to i dovoljno?

Što se tiče prihoda od privatizacije – ja mislim da tu treba naći rešenje da oni propadaju lokalnoj zajednici!

Uporedno sa privatizacijom, potrebna je i ekonomska regulacija! To znači da se sa dosadašnjeg određivanja cijena pređe na regulaciju cijena shodno većem uključivanju ekonomskih elemenata. Regulacija shvaćena i kao borba protiv privatnog monopola!

Mo već radimo na regulaciji telekomunikacija, energetike, vodosnabdijevanja! Otpočelo se i sa ostalim pitanjima regulacije iz komunalnih oblasti! To se radi sa našim engleskim konsultantima!

Na koje probleme posebno treba da se obrati pažnja:

1. Moguće političke prepreke privatizaciji u ovoj oblasti. To traži poseban program edukacije građana i dobar PR!
2. Višak zaposlenih: svaka želja za privatizacijom mora voditi računa i o ovome! Odnosno, kako doći do alternativnih radnih mjesta. Ovdje bi pomoć iz donacija mogla biti važna.
3. Trening: poboljšanje kvaliteta znanja zaposlenih u ovoj oblasti, kao i obrazovanja i uporedo sa ovim otvaranja školskog sistema, posebno Univerziteta za ovu oblast: njeno naučno i pedagoško razvijanje! Npr. i pravnici i ekonomisti moraju više znati o ovom segmentu ekonomije i uopšte organizacije ekonomije i javnih usluga na nivou

lokalnih zajednica! Globalizacija, što izgleda paradoksalno, pojačava ulogu i značaj lokalnih zajednica za naš život! Taj megatrend naš školski sistem i Univerzitet za sada ne prate ili ne prate dovoljno!

4. Potrebno je da se na nivou angažovanja međunarodnih eksperata izvrši ekspertiza pravnog okvira privatizacije u ovoj oblasti i utvrdi da li ima još nedostajućih pravnih akata koji bi poboljšali pravni i institucionalni okvir.

Na kraju da istaknem značaj transparentnosti i javnosti!

Privatizacija u ovoj oblasti se direktno tiče svakog građanina! Njegovog svakodnevnog interesa! Zato je svako od nas osjetljiv na eventualne promjene! To zahtijeva da se sve procedure sprovode transparentno! Bez transparentnosti nema povjerenja građana u ove procese! Zar to uostalom nije pokazala i MVP, gdje smo, upravo zahvaljujući dobroj organizaciji projekta i visokom stepenu transparentnosti dobili povjerenje 90% građana!

Pred našom Komisijom za komunalne djelatnosti je veliki posao! Ja ne sumnjam da će oni to uspješno, kao i do sada, raditi!

Koristim se prilikom da se zahvalim i fondaciji Konrad Adenauer Stiftung i gospođi Sanji Šljivančanin na pozivu i pomoći za održavanje današnjeg seminara!